

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HA'ALEKANDJA

10. DETSEMBRIL 1929. A.

Nr. 19

SEITSMES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas „ 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number „ —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. „ —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 „ „ 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 — 1928 a. ä „ 5.—		lutused 50 senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Kuidas õpilasi kiiresti ja odavalt õppevahenditega varustada? — H. Summer . Lhk.	307
Veel hoolekande seadusest „	307
Põhiseaduse muutmise eelnõu „	309
Eesti Maaomavalitsuste Liidu kodukord . „	312
Omavalitsustegelased:	
Andres Loorits 60-aastane „	314
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest . „	315
Kirjandus „	318
Küsimused ja vastused „	319
Kuulutused „	306, 319, 320

Ilmus trükist kõigile kodanikkudele, eriti aga omavalitsustegelastele
hädavajaline kalender, tasku- ja käsiraamat

Omavalitsustegelase Kalender 1930.

Teine aastakäik.

S I S U K O R D:

Sisukord	Põllumajanduse ainete kantmeetri ligikaudne kaal
1930 a. tabelkalender	kilogrammides
1931 a. " "	Ehitusmaterjalide kantmeetri ligikaudne kaal kilo-
lgavene kalender	grammides
Pühad ja puhkepäevad	Välismaade rahad
Kalendaarium tähtaegadega ja märkuslehtedega	Tempelmaksu tariife
Märkuslehed: Rong läheb	Protsentide väljaarvamise tabel
" " Laev läheb	Jahikalender
" " Omnibus läheb	Maksud:
Jõuvankrite eraldamismärgid	Tulumaks
Adressid	Kinnisvaramaks
Võlgvekslid	Maksud maa- ja vallaomavalitsuste kasuks
Muud märkused	Eelarvete ja aruannete kokkuseadmise aeg
1931 a. märkuslehed	Kohtute korraldusest:
Riigi keskasutused	Administratiiv kohtu alal
Tähtsamad Tallinna asutused	Tsiviil kohtu alal
" Tartu "	Kriminaal kohtu alal
Omavalitsused:	Kohtumaksud
Omavalitsuste liidud	Kaebamise kord hoolekande alal
Maavalitsused, maavalitsuste asutused ning	Elanikkude registreerimine
eriametnikud	Ühingute ja liitude asutamise ning registreerimise
Linnavalitsused, linnavalitsuste asutused	kord
ning eriametnikud	Perekonnaseisu registreerimise korraldused:
Valdade nimestik	Sündide registreerimine
Alevite " "	Abielude " "
Elanikkude arv maal	Surma " "
" " linnades	Kodaniku kohustused tuleõnnetuste puhul
Posti-telegrahi-telefoni taksid	Natuke ajalugu arvudes
" " asutuste lahtioleku aeg	Omavalitsustesse puutuv kirjandus
Möödud ja nende võrdlus	Sirvilaud
Sentimeetri mõõt	Kuulutused
Ümarguste palkide kantjala tabel	Arvestuslehed
" " tihumeetri tabel	Ärarebitavad lehed

Kalendaarium tähtaegadega märgib ära igaks päevaks tähtajalised tööd, saades seega vajaliseks kaaslaseks omavalitsustegelastele.

Raamat on trükitud ühesugusele kirjutuspaberile.

200-leheküljelise kalendri hind on:

Presspaan (läik-papp) köide:

Väljaandjalt tellides ühes saatekuludega 1.20 s. eks., 10 ehk rohkem eks. tellides à 1 kr. eks., raamatuk. ostes 1.25 senti.

Kuld kunstnaha köide kahe taskuga:

Väljaandjalt tellides ühes saatekuludega 1.75 s. eks., 10 ehk rohkem eks. tellides à 1 kr. 50 s. eks., raamatukaupl. ostes 2 kr. eks.

Väljaandja **E. Maaomavalitsuste Liit.**

Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Kuidas õpilasi kiiresti ja odavalt õppevahenditega varustada?

H. Summer,

Harjumaa koolinõunik.

Senini on olnud meil õpilaste varustamine õppetarvetega vanemate ja hooldajate mureks. Raamatud on kallid ja õpilaste täielik varustamine nendega teeb paljudele suuri raskusi. Ärid annavad pea iga aasta sellevõrra muudetud trükid välja, et kahe trüki tarvitamine koolis teeb raskusi. Sellega tehakse õpilaste varustamine veelgi kulukamaks.

Vilets ja palju aeganõudev õpilaste varustamine õppetarvetega vähendab tuntuvalt töö produktiivsust eriti maaalgkoolides, kus normaalselt üks õpetaja töötab 2 ja 3 klassiga ja kus õpperaamatul eriti suur tähtsus on. Tegelikult koolitöö esimesed nädalad mööduvad õpilaste varustuse puudusel vähese tuluga, mille tõttu meie väga lühike kooliaeg veelgi lühemaks muutub. Ei ole siis ka ime, kui kurdetakse sageli selle üle, et kooli kasvatus- ja õppetöö annavad vähe tagajärgi. Mõnes koolis puuduvad õpilased aasta jooksul keskmiselt 25 päeva. Lisame sinna juurde veel nädalat kaks niisugust puuduliku varustusega tööd, siis jääb meil 176 tööpäevast väga vähe järele. See arv on nõnda väike, et küsima peab, kas on otstarbekohane õpilasel nõnda vähe tööd nõuda, kuna kulud ometi terve aasta eest kanda tulevad.

Õpilaste odav, kiire ja otstarbekohane varustamine õppetarvetega on mõeldav Haridusministeeriumi abil. See ei ole mitte mõni utopia, vaid seda tehakse, näiteks, Thüringenis. Meil on väga õpetlik sellega tutvuda. Weimaris asuv Thüringeni haridusministeerium on jõudnud otsusele, et õpilaste varustamine raamatutega ministeeriumi kaudu sünnib kõige otstarbekoha-

semalt. On moodustatud toimikond, kes koostavad õpperaamatud. Säärane õpperaamat trükitakse siis kõikide koolide jaoks. Loomulikult ei tule ta suure eksemplaride arvu tõttu mitte kallis. 400—500 leheküljelised lugemikud, suured atlased, noodiraamatud j. m. maksavad summe, mida meie mõnekümne sendiga väljendame. See on tõesti arusaadav, sest raamatud trükitakse kümnedtuhanded eksemplari ilma nende lattu jäämise kartuseta.

Nii maksavad kõik raamatud kokku vähem kui need raamatud, mis meil õpilastele ministeeriumi toetussummadega ostetakse. Raamatute odavuse tõttu on neid ka koolides külluses. Nii on kooli ühes klassis võimalik tarvitada mitut lugemikku, varustada kõiki õpilasi maateaduse ja ajaloo kaartidega jne. Ja kõik see kokku maksab väga vähe.

Meie võiksime esialgu teha algust mõne kallima raamatuga, sest pole võimalik, et Riigikogu korruga lubaks kõigi kirjastamiseks raha. Samm-sammult harjume uue asjaga ja jõuame otsusele, et ta viib meid koolitöö korraldamise mõttes suure sammu edasi.

Tarviliku krediidi saaks neist summadest, mis on lubatud kehvemate õpilaste toetamiseks Riigikogu poolt. Jõukamad vanemad võiksid oma laste raamatute eest raha kooli kaudu tasuda.

See näib olevat ainuke õige tee, mis meid korralikule õpilaste varustamisele viib. Headest töövõimalustest oleneb aga suurel määral töö edu.

Veel hoolekande seadusest.

Kui seadust kurjasti tarvitakse.

„Maaomavalitsuses“ Nr. 6 s. a. loetlesin neid ebatäpsusi, paralleelsusi ja kahemõttelisi norme, mis sisaldab eneses hoolekande seadus. Käesolevate ridadega püüan kirjeldada seesuguse puuduliku seaduse ta-

gajärgi ja pahesi, mis tekivad selle seaduse mõjul ja on kahjulikud riigile ja ühiskonnale.

Kõige pealt peab tähendama, et on tekkinud uus eesõigustatud kodanikkude klass,

kes põhjendamatult tahab elada ainult ühiskonna kulul. On esile kerkinud liik kodanikke, kes arvavad, et nemad kas nii või teisiti peavad saama ülespidamise kaas-kodanikkudelt omavalitsuste ja riigiasutuste kaudu. Kui teised töötavad kodanikud on tegevuses oma tööaladel, siis need „eesõigustatud“ inimesed on kibedasti ametis ametiasutuste uste kulutamiseiga igasuguste toetuste ja abirahade väljapetmise otstarbel. Ei lepita ühe asutusega, vaid otsitakse üles ka eraorganisatsioonid hoolekande alal. Ja seesugused julged saavad toetusrahastid mitmelt asutuselt ja elavad muretult.

Seesuguseid nähteid tuleb ette kõige rohkem linnades ja alevites. Väga palju on ka juhtusi, kus armupalujad maalt võtavad reisu ette linna asutustesse, et aga saada erilise vaevata sissetulekuid.

Kui tutvuneda eelnimetatud abisaajate seisukorraga, siis näeme, et seda liiki toetuse otsijad on terved, töövõimsad isikud, kellele ei meeldi töötegmine, vaid palju meelsamini norivad ja võtavad vastu armuande ja toetusi ühiskonna kassast. Ja miks ei peaks kodanikud seda tegema, kui seadus toda võimaldab? Hoolekande seaduse § 1 järgi kuuluvad ju hoolekande alla kõik isikud, kes kannatavad puudust või vajavad hoolekandelist abi puuduse eemale tõrjumiseks. Seaduses on küll loetelu hoolekande liikide kohta, kuid on jäetud fikseerimata, mida tuleb lugeda puuduseks. Kas laiskuse, hooletuse, prassimise ja muude seesuguste pahede tagajärjel tekkinud majanduslik kitsik seisukord on ka puudus, ja kas see õigustab toetuse nõudmise endale ja perekonnale kogukonnalt või riigilt? Peaks olema selge ja arusaadav, et seda olla ei võiks. Õigus toetuse nõudmiseks peaks tekkima ainult õnnetute juhuste puhul, kus puudusse sattumine ei olenenud kodanikust enesest. Neil kordadel peaks siis antama abi tarvilikul määral, et võimaldada äraelamist või korraldada abi nii, et õnnetusse olukorda sattunud kodanik pääseks sellest. See oleks tõsine ja väärilik abiandmine, see vastaks hoolekande suurele humaansuse põhimõttele ja oleks õige abi häda ajal, mis peavad pakkuma üksteisele ühiskonna liikmed. Kuid meie juures talitatakse teisiti. Toetusi jagatakse laiskadele ja petistele, kes ei häbene ühegi abinõu tarvitusele võtmises abirahade väljanurumiseks.

Sellest eelpool kirjeldatud seisukohast peaks seadust täiendatama, peaks võetama

ära laiskadelt ja logarditelt toetuse nõudmise õigus.

Loetletud pahele seltsib teine väärnähtus, mis pole vähem esimesest, mis tekitab asjatut kulu ja tööjõudu riigile ning omavalitsustele. See on: lugematud kohtuprotsessid hoolduskulude nõudmiste pärast omavalitsuste vahel.

Hoolekande seaduse §§ 20 ja 21 on siin arusaamatuste esemeks. Selle seaduse paragrahw 20 järgi võib valla-, alevi- ja linnavalitsus anda abi ka neile kodanikkudele, kes ajutiselt elavad või hiljuti asunud elama selle omavalitsuse piirkonda, kellelt abi palutakse. Kuigi seaduse järgi võib anda ainult ajutist abi, annavad mõned omavalitsused toetuse järjekindlalt. Antud toetuse tagasinõudmisel kohustatud omavalitsuselt tekivadki protsessid ja kohtuskäimised, sest nüüd selgub, et teine omavalitsus on annud abiraha kodanikule, kellel selleks polnud vajadust. Eriti kuulsaaks ses suhtes on saanud kogu maal üks linnavalitsus, kes protsessib peaaegu kõigi teiste omavalitsustega. Tema helduse-rikuse kuulsus on teada üle maa. Sinna linna jooksevad kokku kõik need, kes ei taha teenida ülalpidamist oma tööga. Tean mõned juhused, kus abisaajad ise on tõendanud, et nemad tulnud linna ainult seepärast, et linnavalitsus annab kergemini ja suuremal määral abiraha. Ja see linnavalitsus, järeлкуulamata abipaluja seisukorda alalises elukohas, annab suuri toetusi töövõimsetele tervetele inimestele! Seesugune abiandmine tekitab õigustatud pahameelt hoolduskulusid tasuma kohustatud omavalitsustele, kuna viimastel on teada, et abisaanud on kas laisk, hooletu, joodik või midagi muud seesugust. Abiraha ihaldav kodanik tuleb linna, muretseb omale ulualuse kas sugul. või tuttavate juurde, või soetab mõne keldrikorterikese ja kohe kiiresti linnavalitsusse abi saama. Linnavalitsus pro forma saadab oma hoolekande kontrolööri uurima abipaluja majanduslikku seisukorda. Aga milline majandus peaks ehk võiks olla seesugusel inimesel? Loomulik, et tal pole suurt varandust ega tulusat ettevõtet, nii et kontrolöör kirjeldab seisukorra abivajavaks. Ja ongi abiraha käes. Sel kodanikul oli aga maal töötamise ja äraelamise võimalus, kuid toetuse määramisel ei võeta seda üldse arvesse, ei kuulatagi järele, milline oli abipaluja elamisjärg alalises elukohas. Ja milline on seesuguse abiandmise järeldus? See, et linnades, kus seesugune lahke hoolekandeklass, kuna

maal samal ajal on tööliste puudus, ja talupidajad käivad neid otsimas linnast.

See nähtus on pahe, mille vastu tuleb alata tõsist võitlust. Ei ole ju kuidagi kasulik riigile, kui osa kodanikke ei täida oma ülesandeid riigi ega kaaskodanikkude vastu. Ka sellisele laiakäelisele „vaeste eest hoolitsemisele“ teiste omavalitsuste kulul tuleks teha lõpp. Kui seadus seda ka võimaldab, siis peaks hoolekande juhid üldseisukorda arvesse võttes, reaalsele seisukohale jääma. Kui need seda kõrval huvides ei suuda, siis peab seadus kaitsma teisi omavalitsusi ühe vastu. Ühe asemele võib sarnaseid aga ka juurde tekkida.

Vallavalitsuste suhtes tuleb tähendada, et neil hoolekande kulud tõusevad eelkirjeldatud juhuste tagajärjel üle nende maksumõime. Osalt on süüdi ka vallavalitsused ise, kuna ei osata vaielda eelpool nimetatud nõudmistega vastu. Minu teadmise järgi ühel vallavalitsusel on tekkinud käesoleva aasta kestel 700 krooni suurune võlg hoolduskulude alal kõnesolevale linnavalitsusele. Vallavalitsus on tasunud linnavalitsusele hoolduskulusid, kuni lõpuks näpud ulatusid vallakassa põhja, ja nüüd on sunnitud paluma linnavalitsuselt tasumise tähtaja pikendust.

Sama õiglusetu on seaduse § 21, mis kohustatud omavalitsustelt võtab õiguse vaielda hoolduskulude suuruse või **otstarbekohasuse** vastu, kui abiandja kinnipidanud **oma harilikkudest** abiandmise viisidest ja seaduslikest abiandmise määradest. See paragrahv lubab ühele asutusele teise asutuse arvel teha väljaminekuid, ehk, teiste sõnadega, valitseda teise asutuse kassa üle. See õigus jäetagu ikka igale omavalitsusele endale. Abiandmise viisid ja abiraha määrad olenevad kohalikkudest oludest. Näiteks, kui kusagil valdas mõne hoolealuse toetuseks on küllalt 5 kroonist, aga linnavalitsus annab temale 15 krooni, siis kahtlemata sellel vallavalitsusel on moraalne õigus vaielda linnavalitsuselt antud abiraha suuruse vastu. Ehk kui mõne vallavalitsuse hoolealuste varjupaigas ühe hoolealuse täielik ülalpidamine läheb maksma 10—12 krooni, siis linnas on see kahtlemata kallim.

Loetletud väärnähtuste kõrvaldamiseks peaks vastav ministeerium astuma samme, kuna praegune seisukord riivab suure hulga omavalitsuste õiguslike huviseid ja kõigutab õigluse põhimõtet üldse.

K. V.

Põhiseaduse muutmise eelnõu.

Et Põllumeeste rühma poolt esitatud põhiseaduse muutmise eelnõu puudutab ka omavalitsusi (§ 76), püüdes võimalust anda vabaneda omavalitsuste pahede kurjajuurest, praegusest valimisviisist, et, teiseks, võimaldada lugejatele tutvuneda põhjaneva tähtsusega seaduse eelnõuga, toome allpool selle muutmise seaduse eelnõu täielikult:

Eesti vabariigi põhiseaduse muutmise seadus.

Eesti vabariigi põhiseaduse §§ 88 ja 89 alusel otsustas Eesti rahvas:

Artikkel 1.

Eesti vabariigi põhiseadust („Riigi Teataja“ nr. 113/114 — 1920) muuta järgmiselt:

Eesti vabariigi põhiseadus.

Eesti rahvas kõikumata usus ja vankumata tahtmises luua ja arendada riiki, mis on rajatud õiglusele, seadusele ja vabadusele, kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põl-

vedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus, võttis vastu ja määras Asutava Kogu ning hiljem rahvahääletamise kaudu järgmise põhiseaduse:

§ 29. Rahvas teostab riigivõimu: 1) rahvahääletamise, 2) rahvaalgatamise, 3) riigikogu valimise ja 4) vabariigi presidendi valimise teel.

§ 36. Riigikogus on viiskümmend liiget, kes valitakse üldisel, ühetaolisel, otsekohele ja salajasel hääletamisel riigikogu valimise seaduse alusel. Riigikogu valimise seadus antakse välja eriseadusena.

§ 39. Iga nelja aasta järele võetakse ette riigikogu valimised.

Vabariigi presidendil on õigus enne riigikogu volituste lõppu riigikogu laiali saata, kui riiklikud kaalutlused seda nõuavad, ning peab sellel puhul määrama uued riigikogu valimised hiljemalt kahe kuu jooksul laialisaatmise päevast.

Riigikogu liikmete volituste algus arvatakse riigikogu valimiste tagajärgede väljakuulutamise päevast.

§ 42. Riigikogu juhatus võib riigikogu kokku kutsuda ka erakorralisteks istungiteks, kui asjaolud seda nõuavad. Ta peab seda tegema, kui seda nõuab vabariigi president või $\frac{1}{4}$ riigikogu seaduslikust koosseisust.

§ 51. Riigikogu liikmed saavad oma töö eest tasu, kuid mitte üle viie kuu eest aastas. Tasu alused ja suurus määratakse lähemalt seaduses, mida võib muuta ainult riigikogu järgnevate koosseisude kohta.

§ 53. Riigikogu poolt vastuvõetud seadused esitab riigikogu juhatus vabariigi presidendile väljakuulutamiseks.

Vabariigi presidendil on õigus riigikogu poolt vastuvõetud seadust jätta riiklikudel kaalutlustel välja kuulutamata kuni sama riigikogu ei ole seda seadust vastu võtnud vabariigi presidendil poolt soovitud muudatustega, või riigikogu pärast järgmisi valimisi ei ole vastu võtnud sedasama seadust.

Oma otsusest, seadust mitte välja kuulutada, teatab vabariigi president riigikogu juhatusel hiljemalt kolmekümne päeva jooksul seaduse kättesaamise päevast.

§ 54. Ükski seadus ei hakka maksma väljakuulutamisetähtaegast.

Kui seaduses eneses muud korda ja tähtaega ei ole ette nähtud, hakkab ta maksma kümnendal päeval pärast väljakuulutamist „Riigi Teatajas“.

Peatükk 5.

Vabariigi presidendist ja vabariigi valitsusest.

§ 57. Rahva esitajana teostab riigi valitsemise võimu vabariigi president.

§ 58. Vabariigi president valitakse rahva poolt üldise, ühetaolise, otsekohese ja saajase hääletamise kaudu antud hääle enamusega viieks aastaks.

Kui esimesel valimiskäigul ükski kandidaatidest ei saa absoluutset häälteenamust, siis toimetatakse hiljemalt ühe kuu jooksul uued valimised, kus valimisele tulevad ainult need kaks kandidaati, kes on saanud esimesel valimiskäigul kõige rohkem hääli, ning valituks loetakse see kahest, kes sellel teisel valimiskäigul saanud rohkem hääli vastaskandidaadi omadest; ühesuuruse arvu hääle saamisel loetakse valituks see, kes on vanem.

Vabariigi presidendil on õigus algavatel pühapäevade töötuse andmisega. Kui vabariigi presidendil amet vabaneb enne presidendil volituste lõppu, siis võetakse ette vabariigi presidendil valimised hiljemalt kahe kuu jooksul.

Valitavad on Eesti vabariigi hääleõiguslikud kodanikud, kes vähemalt neljakümneaastased ja kandidaadiks üles seatud vähemalt kümnetuhande hääleõigusliku kodaniku poolt.

Vabariigi presidendil valimise lähem kord määratakse kindlaks eriseaduses.

Vabariigi presidendil volituste kestel maksetav tasu määratakse kindlaks eriseaduses, mida võib muuta ainult vabariigi presidendil kohta, keda valitakse järgmistel valimistel.

§ 59. Vabariigi valitsuse kutsub ametisse ja vabastab sellest vabariigi president.

Vabariigi valitsus koosneb peaministri ja tema ettepanekul ametisse kutsutud ministritest.

Vabariigi valitsuse liikmete arv, tööajatus nende vahel ja lähem asjaajamise kord määratakse kindlaks eriseadusega.

§ 60. Vabariigi president juhib riigi sise- ja välispoliitikat, hoolitseb riigi välise puutumatus, sisemise julgeoleku ja seaduste täitmise eest.

Tema:

1) esitab Eesti vabariiki rahvusvaheliselt ja siseriiklikult, võtab vastu välisriikide esindajaid ja nimetab Eesti vabariigi esindajad välisriikides;

2) valvab riigivõimu teostamise üle, võib aru pärida riigivõimu teostavatel asutustel ja isikutel nende tegevuse kohta ja seda tegevust tarbekorral oma volinikkude kaudu uurida lasta;

3) seab kokku riigi sisetulekute ja väljaminekute eelarve ja esitab selle riigikogule kinnitamiseks;

4) nimetab ametisse ja samuti vabastab sellest kaitseväelisi ja kodanlisi ametnikke, kuivõrd see ülesanne ei ole usaldatud seaduste järgi teiste ametiasutuste kätte;

5) sõlmib Eesti vabariiki siduvad lepingud välisriikidega ja esitab need riigikogule kinnitamiseks;

6) kuulutab sõja ja teeb rahu riigikogu vastava otsuse põhjal;

7) kuulutab välja kaitseisukorra nii üksikuis riigi osades kui ka kogu riigis ja esitab selle riigikogule kinnitamiseks;

8) on kaitsevägeade kõrgem juht;

9) esitab seaduseelnõusid riigikogule;

10) annab seadustega kokkukõlas määrusi ja korraldusi;

11) otsustab armuandmise palved kohtulikult määratud karistuse vähendamiseks ehk kustutamiseks;

12) teostab muud ülesandeid põhiseaduse alusel.

§ 61. Vabariigi presidendi lähema kaastöölisena teostab vabariigi valitsus valitsemise võimu põhiseaduse ja teiste seaduste alusel.

Peaminister esitab vabariigi valitsust vabariigi presidendi ja riigikogu ees, juhhib ja ühtlustab vabariigi valitsuse tegevust, juhatab vabariigi valitsuse istungeid, võib aru pärida üksikutele ministritele nende tegevuse kohta ja esitada üksikuid ministreid kui ka kogu vabariigi valitsust ametist vabastamisele.

Juhul, kui vabariigi presidendi amet on vaba või vabariigi president haiguse või takistuste tõttu ei saa täita oma ülesandeid, täidab neid ülesandeid peaminister.

Peaministrile määrab vabariigi valitsus oma liikmete hulgast asetäitja.

§ 62. Vabariigi valitsuse istungid on kinnised. Ainult erilistel pidulikkudel juhtudel võib neid kuulutada lahtisteks vabariigi presidendi korraldusel.

Erilistel juhtudel võib vabariigi president juhatada vabariigi valitsuse istungit.

§ 63. Ametisse astumisel annab vabariigi president riigikogu, vabariigi valitsuse ja riigikohtu ühisel koosolekul järgmise pühapäeva töötuse: „Mina, N. N. (ees- ja perekonnanimi), kes asun Eesti vabariigi presidendi kohuste täitmisele, töotan pühapäevade täita ja kaitsta Eesti vabariigi põhiseadust ja selle põhjal antud seadusi, austada riigivõimu seaduslikke suhteid, truult ja isamaalikult teostada minu ametiga seotud ülesandeid ning alati kõige oma jõuga ja parema tahtmisega hoolitseda Eesti vabariigi välise puutumatus, sisemise rahu ja arenemise, üldise heakäekäigu, õigusliku korra ja julgeoleku ning kodanikkude õiguste ja vabaduste eest.“

Vabariigi presidendi amet ei ole ühendatav teiste kutseliste ega muude teenistusülesannetega. Kui vabariigi presidendiks on valitud riigikogu liige, siis loetakse ta riigikogust väljaastunuks pühapäeva töötuse andmisega.

§ 64. Vabariigi valitsusel peab olema riigikogu usaldus.

Vabariigi valitsus või tema üksikud liikmed lahkuvad ametist, kui riigikogu avaldab neile otsekohest umbusaldust ja vabariigi president selle peale ei pea tarvilikuks riigikogu laiali saata.

Otsekoohese umbusalduse ettepanek riigikogule peab olema allakirjutatud vähemalt ühe kolmandiku riigikogu liikmete poolt, antud riigikogu vastavasse komisjoni ettepaneku põhjenduste kohta aruande

esitamiseks hiljemalt seistme päeva jooksul ning vastu võetud riigikogu otsusvõimelise koosseisu poolt absoluutse häälteenamusega nimelisel hääletamisel.

Kui vabariigi valitsus ise teeb temale usaldust sisaldava ettepaneku riigikogule, siis võetakse see ettepanek, komisjoni andmiseta, arutamisele ja hääletamisele, kuid niisuguse ettepaneku tagasilükkamine on ainult siis otsekoohese umbusalduse avalduseks, kui tagasilükkamine on sündinud riigikogu otsusevõimelise koosseisu poolt absoluutse häälteenamusega nimelisel hääletamisel.

§ 65. Vabariigi presidendi juures on temale ja vabariigi valitsusele ühine riigikantselei.

Riigikantseleid juhatab riigisekretär, kelle nimetab ametisse vabariigi president.

§ 66. Vabariigi presidendi iga akt valitsemise alal, et olla maksev, peab olema kaas-allakirjutatud pea- või asjaomase ministri poolt, kes vastutab.

Kõik valitsemise aktid, mis antakse vabariigi valitsuse poolt, peavad kandma peaministri, asjaomase ministri ja riigisekretäri allkirju.

§ 67. Vabariigi president on kohtulikult vastutav riigiäraandmise süüteo eest.

Peaminister ja ministrid on kohtulikult vastutavad ametialaste süütegude eest sellekohase eriseaduse alusel, põhiseaduse ehk seaduste rikkumise eest, mis korda saadetud teadmisega ehk raske hooletusega.

Vabariigi presidendi, peaministri ja ministrite kohtulikule vastutusele võtmine võib sündida üksnes riigikogu sellekohase otsuse põhjal. Asja arutamine allub riigikohtule. Vastutusele võtmise ja asja arutamise üksikasjad määratakse kindlaks seaduses.

§ 69. Ülemat kohtuvõimu Eestis teostab riigikogu poolt valitud ja vabariigi presidendi poolt ametisse kinnitatud riigikohtunikkudest koosnev riigikohus.

§ 70. Kohtunikke, kui nad seaduse järel ei ole valitavad, kinnitab riigikohtu ettepanekul ametisse vabariigi president.

§ 76. Omavalitsusüksuste esituskogud valitakse üleüldisel, ühetaolisel, otsekoohesel ja salajasel hääletamisel sellekohase seaduse alusel.

§ 80. Mobilisatsiooni väljakuulutamise kui ka sõja alguse korral läheb kaitseväge ülemjuhatamine vabariigi presidendi poolt määratud kaitseväge ülemjuhataja kätte, kelle võimupiirid on kindlaks määratud eriseaduses.

§ 81. Vabariigi presidendil on õigus välja anda eriseaduses ettenähtud alustel ja korras kaitsevägedesse puutuvaid seadusi ja määrusi.

§ 82. Vabariigi kaitsejõudude mobilisatsiooni väljakuulutamise otsustab riigikogu.

Vabariigi presidendil on õigus riigikogu otsust ootamiseta mobilisatsiooni välja kuulutada, kui võõras riik on kuulutanud vabariigile sõja, alanud sõjalise tegevuse või välja kuulutanud vabariigi vastu mobilisatsiooni.

§ 86. Põhiseadus on vankumatuks juhteks riigikogu, vabariigi presidendi ja valitsusasutiste ning kohtute tegevuses.

Artikkel 2.

Eesti vabariigi põhiseaduse muutmise maksmapanemiseks määrata järgmist:

§ 1. Eesti vabariigi põhiseaduse muutused, mis väljendatud selle seaduse artiklis 1., hakkavad maksma sajandal päeval pärast selle seaduse vastuvõtmist rahvahääletamisel. Ühes sellega kaotavad oma maksvuse Eesti vabariigi põhiseaduse need pealkirjad, sissejuhatus ja paragrahv, mis on asendatud selle seaduse artiklis

1. toodud pealkirjadega, sissejuhatus ja paragrahvidega.

§ 2. Üheksakümne üheksa päeva jooksul, arvates selle seaduse vastuvõtmisest rahvahääletamisel, on riigikogu kohustatud maksma panema seadused, mis on tarvilikud selle seaduse artiklis 1. väljendatud Eesti vabariigi põhiseaduse muudatuste teostamiseks pärast nende maksmahakkamist.

§ 3. Uued riigikogu valimised ja vabariigi presidendi valimised pannakse toime kahe kuu jooksul, arvates selle seaduse artiklis 1. väljendatud Eesti vabariigi põhiseaduse muudatuste maksmahakkamise päevast (selle seaduse art. 2. § 1).

§ 4. Senise riigikogu liikmete volitused lõpevad eelmises paragrahvis (art. 2. § 3) tähendatud uue riigikogu volituste algusega.

Senine riigivanem loetakse peaministriks, algades selle seaduse artiklis 1. väljendatud Eesti vabariigi põhiseaduse maksmahakkamise päevast (selle seaduse art. 2. § 1) kuni eelmises paragrahvis (art. 2. § 3) tähendatud vabariigi presidendi ametisse asumiseni, Eesti vabariigi põhiseaduse muudetud ja maksmahakanud paragrahvide alusel.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kodukord.

Kinnitatud Liidu nõukogu poolt 3. detsembril 1926 a.

Liidu põhikirja §§ 14, 15 ja 20 põhjal.

I. Liidu nõukogu.

§ 1. Põhikirja § 13 korras kokkukutsutud Liidu nõukogu koosoleku avab Liidu esimees, tema puudumisel üks aseesimeestest, nende puudumisel aga kohalviibiv Liidu juhatuse vanem liige.

§ 2. Koosoleku avaja juhatusel valib nõukogu igaks koosolekuks koosoleku juhataja ehk juhatajad, nõukogu enese äramääramisel, samuti ka protokollkirjutaja ehk kirjutajad.

T ä h.: Protokollkirjutajaks võib valitud saada ka Liidu sekretär.

§ 3. Esimesena peale koosoleku juhatuse valimist, määrab nõukogu ära, missuguses järjekorras päevakorra punktisi läbi harutada.

Päevakorra punktide järjekorra äramääramise asjus tehtavate ettepanekute kohta antakse iga ettepaneku puhul sõna ühele

kõnelejale poolt, teisele vastu ja mitte üle kolme minuti.

Uute päevakorra punktide ülesvõtmise otsustab nõukogu, kus juures põhimõttelisi küsimusi võib uute punktideni ülesvõtta ainult siis, kui nad kiire iseloomulised on.

§ 4. Päevakorral oleva küsimuse kohta saab esimesena sõna Liidu juhatuse poolt palutud referent. Küsimuse kohta sõnasoovija teatab oma soovist koosoleku juhatajale kas suusõnal ehk kirjalikult. Sõna antakse selles järjekorras, nagu sõnasoovijad juhataja poolt üles on märgitud. Koosolekul on õigus kõnelejate kõneaega piirata. Referendil on õigus väljaspool järjekorda ja viimasena sõna saada.

Juhatajal on õigus kõnelejalt peale üht märkust ja hoiatust sõnaõigust selleks korras ära võtta, kui ta käsitatavast ainest kõrvale kaldub, samuti on juhatajal õigus

erakorralistel juhtumistel vaheaega määrata.

§ 5. Läbirääkimised teatud päevakorra punkti üle lõpetakse, kui sõna soovijaid enam ei ole, ehk kui koosolek läbirääkimiste lõpetamiseks vastava otsuse teeb.

§ 6. Kõik resolutsioonid ja parandused nende juurde, mis koosolijate poolt päevakorra punktide kohta tehakse, peavad juhatajale kirjalikult äraantama.

Enne küsimuse otsustamist võib nõukogu küsimuse põhjalikumaks läbikaalumiseks ehk resolutsioonide väljatöötamiseks või ühendamiseks, ühtlustamiseks ja redigeerimiseks need nõukogu poolt valitava komisjoni kätte anda.

§ 7. Ettepanekud paneb juhataja selles järjekorras hääletusele, nagu nad tehtud. Kui aga ettepanekud sisaldavad ühe ehk teise ettepaneku parandust, ehk üks ettepanek oma ulatuse poolest vastuvõtmise puhul teiste ettepanekute hääletamise ülearuseks teeb, siis paneb juhataja esimesena hääletusele parandused ja need ettepanekud, mis oma ulatuse poolest teistest kaugemale lähevad. Ettepanekuid võib ka üksikute osade viisi hääletada.

§ 8. Hääletamine sünnib avalikult, kui nõukogu teistsugust otsust hääletamise viisi kohta ei tee.

§ 9. Peale põhikirja § 15 ülesloetud küsimuste, mille otsustamiseks $\frac{2}{3}$ hääle enamust nõutakse, loetakse vastuvõetuks resolutsioon ehk ettepanek, mis rohkem hääli poolt kui vastu saanud, arvesse võtmata jättes erapooltuid. Kui mitu ettepanekut hääletamisel, loetakse vastuvõetuks see ettepanek, mis kõige suurema enamuse sai, kui vastu hääled poolt hääli ei ületa.

§ 10. Koosoleku korra ja hääletamise kohta saab sõna väljaspool järjekorda, kuid teatud ettepaneku kohta nimelt üks poolt ja teine vastu. Hääletamise motiivide kohta võib üks ja seesama isik ühe ja sellesama hääletamise puhul ainult ühe korra sõna saada. Faktilisi õiendusi võib teha kõne lõpul, kuna isiklikus küsimuses sõna saab pärast selle päevakorra punkti lõpetamist, mille harutamise ajal sarnast soovi avaldati. Erakorraliseks teadaandeks võib sõna saada juhataja loal, kus juures teadaande sisu juhatajal enne peab teada olema.

II. Liidu revisjonikomisjon.

§ 11. Põhikirja § 19 põhjal valitud revisjoni komisjoni kutsub Liidu juhatus kokku komisjoni esimehe, abiesimehe ja sekretäri valimiseks.

§ 12. Järgmised koosolekud kutsutakse kokku komisjoni esimehe, komisjoni kahe liikme ehk Liidu juhatusel algatusel.

§ 13. Revisjoni komisjoni koosolek on otsusevõimeline, kui pool osa liigetest koos on, nende hulgas komisjoni esimees ehk tema abi.

§ 14. Revisjoni komisjonil on igal ajal õigus Liidu tegevuse, raamatupidamise ja varanduste valitsemise üle revideerimist ettevõtta ja selle juures tarvisminevaid teateid Liidu juhatusel liigetelt ja Liidu ametnikkudelt nõuda.

§ 15. Vähemalt kord aastas on revisjoni komisjon kohustatud Liidu aastaaruande läbivaatamisel Liidu raamatupidamist revideerima.

§ 16. Revideerimise tagajärjed protokolleeritakse komisjoni poolt ja tehakse Liidu juhatusel teatavaks. Oma tegevuse üle annab komisjon Liidu nõukogule aru sellel koosolekul, millal aruanne nõukogule kinnitamiseks esitakse.

III. Liidu juhatus.

§ 17. Põhikirja § 17 kohaselt Liidu nõukogule ettepanekuid valmistades saadab Liidu juhatus nõukogu liigetele kätte kirjalikud ettepanekud küsimuste kohta, mis puutuvad Liidu sisemisesse asjaajamisse ja varanduste valitsemisesse, nagu aasta eelarved, aruanded, tegevuskavad, maksude määrad, liikumata varanduste omandamine ja võõrandamine, põhikirja muutmise, kodukordade kinnitamine ja muutmise. Omavalitsuste ellu viimiseks puutuvate põhimõtteliste küsimuste kohta ettepanekute tegemine nõukogule ei ole juhatusel sunduslik.

Eelarve seab juhatus kokku 1-ks detsembril aastal ja esitab selle lähemale nõukogu koosolekule.

§ 18. Põhimõtteliste küsimuste kohta, kui nad kiire iseloomuga ja nende esitamine nõukogule seisukoha võtmiseks võimata, ehk kui küsimused sarnased, milles omavalitsuste huvide seisukohalt kaht seisukohta olla ei saa, on Liidu juhatusel õigus otsusi teha, neid otsusi vastavatele asutustele teatada ja neid seal oma esitajate kaudu kaitsta. Liidu nõukogu poolt vastuvõetud otsuste kaitsmine sünnib selles samas korras, kui nõukogu poolt selleks eriti isikuid valitud ei ole.

Küsimustes, mida Liidule ette teatatud ei ole, kuid mille harutamisest Liidu esitaja osavõtma kutsutud, avaldab esitaja Liidu arvatava seisukoha, aluseks võttes varemalt Liidu poolt vastuvõetud põhi-

mõtteid, seisukohte ja omavalitsuste üldhuvisi.

§ 19. Liidu juhatuse volitusteta esitajaks on Liidu esimees. Liidu esitamise teatud küsimuste harutamisel ehk teatud asutustest osavõtmiseks, kui nõukogu poolt alalisi esitajaid valitud ei ole, ja esimees neid ülesandeid oma peale ei võta, teeb Liidu juhatus kas üksikuteks kordadeks ehk alaliselt oma liigetele, Liidu ametnikkudele ehk teistele asjatundjatele omavalitsustegelastele ülesandeks.

§ 20. Teostades nõukogu poolt kinnitatud tegevuskava, määrab Liidu juhatus oma koosolekul igal üksikul juhtumisel kindlaks vastavad tasunormid ja kulude üksikasjad nõukogu poolt kinnitatud eelarve piirides, otsustab ära, kelle kätte üks ehk teine töö või korraldus anda, keda ühe ehk teise algatuse läbiviimiseks kaastege-laseks paluda, kinnitab töötasu lepingud trükikodadega ning teiste ettevõtjatega, üüri lepingud jne. ja valvab nende korraliku täitmise üle.

§ 21. Kirjavahetus Liidu nimel ametiasutustega sünnib Liidu esimehe ehk ühe juhatuse liikme ja sekretäri allkirjadega.

§ 22. Liidu juhatuse koosolekud kutsub kokku Liidu esimees tarviduse järele.

§ 23. Liidu juhatusel on õigus eriküsimuste lahendamiseks kokkukutsuda nõupidamisi asjatundjatest omavalitsustegelastest, et ettevalmistada küsimuste otsustamist Liidu juhatusele ehk nõukogule.

IV. Liidu varanduste valitsemine.

§ 24. Liidu päralt olevad rahasummad

hoitakse pankades jooksva ja tähtajalisel arvel ning jooksva asjaajamise jaoks minevad summad Liidu kassas.

§ 25. Liidu kassas hoitava summa ülemmäära määrab kindlaks Liidu juhatus, arvestades jooksvate kuludega. Liidu kassahoidja valib Liidu juhatus.

§ 26. Liidu juhatus määrab kindlaks pankades jooksva ja tähtajalisel arvel hoitavate rahasummade ülemmäära, ära määrates missugustes pankades raha hoial tuleb pidada. Samuti määrab juhatus ära, kelle allkirjadega tshekkide järele hoiummade väljavõtmine sünnib.

§ 27. Liidu varade omandamist ja võõrandamist toimetab Liidu juhatus nõukogu otsuste kohaselt ehk eelarve piirides.

V. Liidu raamatupidamine ja aruandmise kord.

§ 28. Raamatupidamine sünnib kahekordse süsteemi järele.

§ 29. Operatsioone tõendavad dokumendid peavad vastama harilikkudele nõuetele.

§ 30. Raamatupidamise korrasoleku eest vastutab Liidu sekretär.

§ 31. Liidu juhatus annab aru Liidu tegevusest ja varanduslisest seisukorrast iga kalendri aasta kohta järgmise aasta esimesel koosolekul, mis peetakse peale 1-st märtsit.

§ 32. Aruanne peab sisaldama peale tegevuse ülevaate arvete läbikäigu aruande, varanduslise seisu, kulude ja tulude aruande ning viimaste võrdluse eelarvega.

Omavalitsustegelased.

Andres Loorits 60-aastane.

35 aastat omavalitsustegevust.

Maaomavalitsustegelastel Kohtu- ja Siseministeriumis asju ajades on eestkäti tegemist omavalitsusasjade juhataja abi A. Looritsaga, kellele alluvad maaomavalitsuste asjad. Sellepärast on A. Loorits ka suuremale hulgale omavalitsustegelaste perele tuntud isik. Kuigi tema, A. L., üle seitsme aasta juba riigiametnik, tegutseb tema otsekohe omavalitsuste asjade alal, mispärast tema tegevust vallasekretärina, maavalitsuse sekretärina ja nüüdses ametis võib ühiseks omavalitsustööks kokkuvõtta — 35 aastaseks tööks omavalitsustegevusalal.

Selle töö ja 60 aastase vanaduse juures näib 30. novembri juubilar võrdlemisi noorena ja värskena välja, mispärast tehtud kokkuvõtte tema tööst kaugeltki lõpulik pole.

Andres Loorits sündis 30. (18.) novembril 1869 Viljandimaal Holstre vallas käsitöölise pojana. Õppis Holstre Pulleritsu vallakoolis, Paistu kihelkonnakoolis ja Põltsamaa Eesti Aleksandri koolis, mille lõpetas esimesena 8. juunil 1890.

Peale kooli lõpetamise teenis lühikest aega Viljandi maakonnaülema 3. jaosk. noorema abilise kirjatoimetajana. 1890 a. sügisest kuni maini 1891 oli Varssavis Vene sõjaväe telegraafikoolis, edasi sõjaväe telegrafistiksi-instruktoriks kuni jaa-

nuarini 1894. 17. maist 1894 kuni 14. veebruarini 1897 vallakirjutajaks Taageperas ja 15. veebruarist 1897 kuni 3. septembrini 1917 vallakirjutaks Suure-Kõpus. Selle kõrval oli kümnekond aastat järgimööda Viljandi Laenu-Hoiu Ühisuse nõukogu esimeheks, Viljandi Eesti Põllumeeste seltsi abiesimeheks ja esimeheks, selle näituste korraldajaks, Viljandi Eesti Haridusseltsi juhatuse liikmeks, Põhja-Liivimaa Põllumeeste Keskse seltsi juhatuse liikmeks, Kõpus Põllumeesteseltsi ja Haridusseltsi juhatuse liikmeks nende tegevuse esimestel aastatel, Haridusseltsi näitejuhiks ja raamatukogu korraldajaks, Hoiu-Laenu Ühisuse, Piimäühisuse, Turbäühisuse ja Rehepeksühisuste asutamise õhujajaks.

Aastal 1905 oli ülemaalisel rahvaasemikude koosolekul Tartus, Bürgermusse ruumides, 27. kuni 29. novembrini, kus valiti Viljandimaa asemikuks Keskoimkonda. Juhatas Viljandi maakonna vallaametnikkude revolutsioonilist koosolekut Viljandi Põllumeesteseltsi saalis sama aasta 16. detsembril. 1906 aastal Viljandimaa valdade saadikuks Liivi kubermangu nõukogus. Vene 3. riigivolikogu valimistel Viljandimaa valdade esindajaks kubermangu valijatekogus.

1917 aasta märtsirevolutsiooni järele Viljandi seltskondlikkude organisatsioonide esindajaks Tartu nõupidamistel, kus töötati välja Eesti ajutise omavalitsuse seaduse põhilaused ja kus pooldas Lõuna-Eesti liitmist Põhja-Eestiga üheks omavalitsuseüksuseks. Viljandimaa valitsemiseks moodustatud ajutise komitee liikmena kõrvaldas ametist Vene võimud maakonnas: politsei, talurahvaasjade komissari, rahvakoolide inspektori, maksuinspektori j. t.

Selle järele Suure-Kõpu valla saadikuks rahvakongressil Tallinnas ja vallavolikokuks ajutise maanõukogu ja maakonna-nõukogu valimistel, kus valiti Viljandi esi-

mese maakonna-nõukogu liikmeks ning viimase poolt maanõukogu ja maakonnaavalitsuse sekretäriks. Neist ametitest kõrvaldati enamlaste poolt 21. detsembril 1917 nende võimule vastupanemise, Eesti ratsapolgu organiseerimisest osavõtmise ja selle pärast, et A. Looritsa ettepanekul Viljandi maakonna-nõukogu oma koosolekul 8. novembril 1917 esimesena tunnistas ajutise maanõukogu kõrgemaks võimuks Eestis. Enamlastelt ametist kõrvaldatud ja vangistatud, viidi Tallinnasse Vene uulitsal asuvasse vanglasse ning seal edasi ühes taganemisega sakslaste eest pantvangina Petrogradi, kus peeti kinni Krestõis kuni aprillini 1918.

Vangist vabanedes ja koju jõudnud kahtlustati õigusega Saksa okupatsioonivõimude poolt saksavaenulisuses — Saksa riigiga ühinemise vastu kihutustöö tegemises — ning keelati ära liikumine Viljandist mujale.

Saksa okupatsiooni langemise järele novembris 1918 korraldas Ajutise Valitsuse käsul Viljandi maakonna valitsemise ja, jätkates maakonna-nõukogu ning maakonnaavalitsuse sekretäri kohuseid, juhatas ühtlasi esmalt maakonnaavalitsuse rahaasjanduseosakonda, pärast administratiiv-osakonda kuni juuli lõpuni 1921.

Oli Asutava Kogu liikmeks sotsialistide-revolutsionääride parteis.

29. juunist 1922 määrati Siseministrieriumi teenistusse omavalitsusasjade alal, kus tegutseb senini omavalitsusasjade juhataja abina.

Eiraraamatuna on A. Looritsa sulest ilmunud „Vallaavalitsuse võimkond ja kohused“ (1922). „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ (1928) ja „Omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht“ (1929).

Juubeli puhul sai A. L. rohkete õnnesoovide osaliseks, muu seas ka omavalitsuste ja Maaomavalitsuste Liidu poolt.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 2. detsembril.

Koos 5 juhatuse liiget, päevakorras 27 küsimust, rekord arv. Nendest üldisema tähtsusega:

Tulu- ja kinnisvaramaksu edasiandmiseks ühine tähtaeg!

Tartu Maaomavalitsuse algatusel on küsimus päevakorral. Arvesse võttes seda, et maksva korra järele ühe maksu edasiandmise tähtpäevaks 5. ja teisel 10. kuupäev,

kuna kuu algupeale kuhjatud tööde pärast ei jõua vallavalitsused kõiki arveid 5-ks lõpetada, et ka kinnisvaramaksu ühes tulumaksuga 5-ks ära anda, otsustab Liidu juhatus Majandusmin. ettepanna mõlema maksu tähtpäev viia 10. kuupäeva peale.

Ehituste sundmääruse maksmapanemine maal.

Pärnu Maavalitsus on ettepannud kaaluda küsimust, kas ei tuleks tulekahjude ärahoidmiseks mõjuvama abinõuna maksma panna maal sundmäärust ehituste ja ehitamise kohta. Pärnumaa valdadest on sundmäärust pooldanud ainult 2, kuna 24 valda eitava seisukoha küsimuse kohta võtnud (15 vallast puuduvad seisukohad). Leides, et seisukoha võtmine oleneb õieti sundmääruse ulatusest, s. o. missugused nõuded tahetakse ehituste ja nende plaanide kohta üles seada, kas niisamasugused kui linnades, või ainult üksikutes asjades, mis erilisi raskusi ehitajatele ega järelvalve asutustele ei tee, otsustakse seisukoht võtta kavatsuse lähema kirjelduse saamise järele.

Koolimajade laenusummade jaotuse küsimus.

Et seni mingit erilist korda koolimajade ehituse laenusummade määramise kohta maksuma pandud ei ole, mis sunnib valdasi projektide esitamisega võidujooksma, on Lääne Maaval. soovitanud küsimuse korraldamiseks samme astuda. Hiljutised andmed laenujagamise kohta näitavad ka, et laenu on üksikud maakonnad, võrreldes teistega, märksa vähem saanud, kuna koolimajade ehitamise vajadus peaks igalpool olema. Et maavalitsused teaksid juba ette ehituste järjekorda korraldada, leitakse vajaline olema, et palvete sisseandmiseks laenusamiseks määrataks igal aastal teatud tähtpäev. Laenu summa ise tuleks ette maakondade vahel ärajaotada vast rahvaarvu järele, arvesse võttes seni saadud soodustusi koolimajade saamise asjus. Kui mõni maakond laenu saamiseks soovi avaldanud ei ole, kuuluks ettenähtud summa väljaandmisele teistele maakondadele.

Maksumarkide sisseseadmise küsimus.

Ajalehtede teatel ülestõstetud maksu erimarkide sisseseadmise kavatsus leiab täielikku eitamist, kui kavatsus, mille toostamine üksi ei sünnita maksumaksjatele ääretuid raskusi, vaid mis umbüsaldust avaldab avalikõiguslikkude asutuste vastu. Kui Ministeeriumil tõesti sarnane kavat-

sus on — Minister ei pidada küll asjast midagi teadma —, siis otsustakse selle kavatsuse asjus Ministeeriumile märgukiri saata.

Põhjendamata ja enneaegsed süüdistamised.

Eelmine küsimus tõi päevakorda pealkirjas nimetatut. Sai ju erimarkide sisse-seade kavatsus alguse sellest, et üks maavalitsus olla riigimakse edasiandmata jätnud, millest ajalehed suure numbri tegid, kuigi maavalitsused mingisuguseid riigimakse vastu ei võta. Niisama tehakse avalikkuse ees suuri numbreid revideermiste tagajärgedega, kuritegudest ja raiskamistest enne, kui asi otsustatud. Sarnast nähtust kahjulikuks pidades on üks minister ärakeelanud enneaegiste teadete avaldamise leitud puuduste üle. Liidu juhatus leiab vajaliku olema süütute au alalhoidmiseks samme astuda, et süüdi mõistmist oletuste põhjal enneaegu kuskil ei tehtaks. Sellega ei taha ta muidugi oma kaitse alla võtta ei hooletuid ega süüdlasi.

Valimistoimingute protokollide blankettide kokkuseadmine ja tellimine.

Et valla- ja maavolikogude protokollide blanketid üle riigi ühesugused saaksid ja odavamad tuleksid, tegi Viru Maavalitsus ettepaneku, et Liit nende kokkuseadmise ja trükkimise oma peale võtaks. Liidu juhatus otsustas ettepaneku jaatavalt, kui maavalitsused soovivad blankette Liidu kaudu tellida.

Maavalitsuste eelarve muudetud nomenklatuur.

mille maaval. pearaamatupidajad oma nõupidamisel 19.—21. nov. kokkuseadsid, otsustakse Kohtu- ja Siseministeeriumile läbivaatamisele saata, et teda siis 1930/31 a. eelarve kokkuseadmiseks maksuma panna.

Eelarve ja aruannete blankettide trükkimine.

Pearaamatupidajate nõupidamine pidas tarvilikuks maaval. eelarvete ja aruannete blankettide trükkimise. Et kümne päeva jooksul, koosolekuni, blankettide soovijad m. v. alla 50% endid ülesannud olid, ja mõned neist ainult 5 eks. tellinud, leidis juhatus, et sarnase väikese tellimise juures blanketid väga kallid tulevad, ja loobus nende trükkimisest.

Kroonika raamatute kava kokkuseadmine.

E. Brückeli sulest ilmunud „Maaomav.“

artikli soovikohaselt on juhatus nõus valla kroonika raamatu kava kokkuseadma ja see töö antakse komisjoni kätte, kuhu valitakse vallavanem G. Püss, vallasekr. A. Eichenbaum ja Liidu sekr. H. Avikson.

Tuletõrjenäituse puudujäägi katteks

Tuletõrje Liidule krediidi määramine otsustatakse eitavalt.

Omavalitsusametnikkude kursuste kava

kursuste esimese poole kohta võetakse teadmiseks ja lektoriteks kinnitakse selle poole ainete peale:

E. Peterson, kirjanik, reaalkooli inspektor,

Fr. Solba, kaubandusteadlane,

E. Mets, politseikooli direktor,

E. Maddison, Riigikogu asjade valitseja,

O. Suursööt, cand. rer. pol., Riigikogu liige,

H. Avikson, E. Maaomaval. Liidu sekretär,

Dr. P. Johannsen, Tallinna linna arhiivari abi,

A. Loorits, Omavalitsusasjade juh. abi Kohtu- ja Siseministeeriumis,

R. Kuris, Harju Maaval. esimees,

H. Neuhaus, E. Linnade Liidu büroo liige,

G. Rebane, Hoolekande inspektor,

H. Männik, Tervishoiu ja hoolek. direktor,

S. Lind, Tervishoiu inspektor,

E. Pihlak, Harju maaarst,

E. Rosenstrauch, Tallinna perekonnaseisuametnik,

R. Valter, Tallinna perekonnaseisuametnik,

V. Avesson, Tallinna perekonnaseisuametnik,

M. Siims, Hageri vallasekretär ja

K. Böörlau, arhitekt, Teedemin. ehituseameti juhataja.

Kursuste aeg.

Omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursuste aeg määrati järgmiselt kindlaks: kursused algavad 14. jaanuaril ja kestavad 11. aprillini, peale pühade vaheajaga algavad loengud uuesti 28. aprillil ja kursuste esimene pool lõpeb 28. mail. Kursuste teine, sügisene pool, algab 15. sept. ja kestab 13. detsembrini.

Vallavalitsuse ametnikkude käsiraamatu

honorar, raamatu suurema osa kirjutajale A. Looritsale, määratakse kindlaks.

Omavalitsustegelaste kalendri

väljakuulutatud hind kinnitatakse.

Vallavolikogude kodukord.

Äraakuulates ettetellimiste hulka 210 vallavalitsuse poolt kodukorra peale otsustatakse see niipea, kui Kohtu- ja Siseminister terveks saab ja kodukorra kinnitab, trükkida lasta 12.000 eksemplaris. Kodukorra hinnaks määratakse ühes saatekuludega ettetellijatele 8 senti eks., teistele 15 senti, üle 10 eks. tellijatele 10 senti.

Vallavolikogude venekeelse kodukorra väljaandmine.

Kulje ja Skarjätina vallavalitsused on teinud ettepaneku, et vallavolikogude kodukord vene valdade jaoks vene keelde tõlgitaks ja trükkida lastaks. Et vene valdu võrdlemisi vähe, läheks venekeelse kodukorra trükkimine kalliks, mispärast Liit ei riskeeri seda soovi täita.

„Maaomavalitsuse“ kuulutuste hinda

alandab juhatus, alates 1. jaan. 1930 a., 20 kr. peale lehekülj. Sellejärele maksaks kuulutused edaspidi: ½ lehek. 10 kr., ¼ lehek. 5 kr., ⅛ lehek. 2.50 s. ja 1/16 lehek. 1.25 s.

Esitaja Sotsiaaltöö Komiteesse.

Punase Risti poolt ellukutsutud Sotsiaaltöö Komitee alaliseks liikmeks Liidu esindajaks valitakse H. Avikson.

Uued liikmed.

Liidu uute liikmetena registreeritakse Uue-Antsla, Aruküla ja Luke vallad.

Valla- ja alevivalitsuse tulude ja kulude ning varanduslise seisu aruannete blanketid.

Petseri Maavalitsus on ettepaneku teinud, et Liit täh. blankette trükkida laseks, Asja arutamisel selgub, et täh. blankette mitme linna trükikodades müügil on, mispärast ettepanek eitavalt otsustatakse.

Ajakirja „Tee ja Tehnika“ toetamise küsimus.

Eesti Inseneeride Ühing on ettepaneku teinud, et omavalitsused tunnistaks ajakirja „Tee ja Tehnika“ oma häälekandjaks, tema, kui kahjuga töötava ajakirja, väljaandmise kuludest osavõtaks ja eestkätt ajakirja 1929 a. puudujäägi katteks toetust määraks. Et omavalitsusliitudel oma häälekandjad juba olemas, kus ka teede ja tehnika asjus kirjutusi avaldada võib, ei

leitud vajadust esimese ettepaneku pooldamiseks, milline põhjendus aga 1929 a. puudujäägi katteks toetuse määramise ettepanekul üldse olla saab, jäi ettepanekust väljalugemata, mispärast küsimus kõnealla tulla ei saanudki.

E. Maaomavalitsuste Liit tegi oma 1930 a. tegevuskava valdadele teatavaks.

Et vallad teaksid oma osa selles Liidu tegevuses, mis valdadesse puutub, aegsasti arvesse võtta, saatis Liidu juhatus valdadele vastava ringkirja.

Teade kursuste avamise kohta.

Omaavalitsusametnikkude ettevalmistamiskursustest osavõtjatele saatis kursuste juhataja teate, et kursuste avamine on 14. jaan, kell 4 p. l. Tallinnas, Lai uul. nr. 48, Politseikooli ruumides.

Need kursuslased, kes tahavad kursuste juures ühiseluruume kasutada, peavad aga kella 12-ks sellel päeval kohal olema. Ühiselukorteri kasutajatel on tarvitada voodi madratsi, teki ja voodipesuga ning riiekkapp. Padi peab igalühel kaasas olema, ja pesupesemine tuleb tasuda neil, kes ühiselu pesu kasutada tahab. Kursuste õppemaks esimese poole eest peab 14. jaan. kella 2-ks tasutud olema. Nende asemele, kes selleks ajaks oma kohustust täitnud ei ole, kutsutakse kursustel kandidaadid. Seni veel ükski vastuvõetutest ära ütelnud ei ole.

Need kursuslased, kes tahavad kursuste juures ühiseluruume kasutada, peavad aga kella 12-ks sellel päeval kohal olema. Ühiselukorteri kasutajatel on tarvitada voodi madratsi, teki ja voodipesuga ning riiekkapp. Padi peab igalühel kaasas olema, ja pesupesemine tuleb tasuda neil, kes ühiselu pesu kasutada tahab. Kursuste õppemaks esimese poole eest peab 14. jaan. kella 2-ks tasutud olema. Nende asemele, kes selleks ajaks oma kohustust täitnud ei ole, kutsutakse kursustel kandidaadid. Seni veel ükski vastuvõetutest ära ütelnud ei ole.

Kirjandus.

Omaavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht. Andres Loorits.

Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-ala kirjanduse väljaanne. 1929 a. 88 lehek., hind 2 krooni.

Kas „Riigi Teatajatest“ küll ei ole, et igasuguseid seadusraamatuid, sundnormide kogusid ja juhte ilmub? Muidugi ei ole neid vaja sellel, kellele vähe muret sünnitab see, kas tema poolt kirjutatav või allakirjutatav paber õigele ja maksvale seadusnormile põhjeneb. Kes korralikult töötada tahab ja kellel omal ei ole vastavad seaduste juhised ülesmärgitud, vajab juhte, kas teatud seaduste kogude ehk nende juhiste järele teatud alade järele.

Maaomavalitsustele on seaduste kogu näol ilmumas „Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“, mis lähemal ajal lõpulikult trükist ilmuma peab ja oma sisujuhtidega tarvilise ülevaate ja seadused ise ka kätte annab. Juhina on olemas Sundnormide süsteemiline nimestik ja „Riigi Teataja“ üldine sisujuht O. Tiefi sulest, kuid see sisaldab kõik seadused ja määrused, omavalitsuste osa on laiali pillatud muude hulgas, mispärast ta algul nimeta-

tud juhust 15—20 korda suurem on ja, aastate eest ilmumise pärast vananenud. Ainult omaval. seaduste ja määruste juht on sellepärast vajaline kiireks seaduste leidmiseks, ilma et vaja oleks kümnet aastakäiku „Riigi Teatajast“ läbi lehitseda, kui pealegi seaduse pealkiri täpselt meele ei ole. „Ja kui vajalik seadus viimaks leitaksegi,“ ütleb autor oma „juhi“ eessõnas, „siis on küsitav, kuivõrra see osutub maksvaks, kas ja mis sellest võib olla muudetud. Eriti raske on jälgida ja leida seaduste muudatusi, mis sagedasti paigutatud sootu teisenimelistesse ja teiste alade kohta käivatesse seadustesse, näit. taibatagu otsida linna koolivalitsuse korralduse muudatust vallavolikogude valimise seadusest!“

„Juhtis“ on seadused ja määrused erialade järele omaette gruppeeritud. „Juht“ sisaldab 1. okt. s. a. avaldatud 276 seaduse, nende 349 muudatuse ja 391 määruse ja korralduse ning 126 muudatuse nimetused algallika äratähendamisega.

See juht on omavalitsustegelastele tarviline raamat, vähemalt seni, kuni „Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“ lõpulikult ilmunud.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 54. Eelarve tulude arvestamise kohta.

Maavalitsus nõuab 1923 a. eelarveliste tulude raamatu kordaseadmist. 1923 a. eelarve on puudulikult kokkuseatud, näiteks:

Tulud.

Ptk. I.

§ 4. Isikumaks Mrk 83,000 pn. —

Ptk. III.

Endiste aastate sissetulemata maksud:

§ 1. p 2. Endiste aastate isikumaks

Minu arvamise järele tuleb eelarveliste tulude raamatusse samuti sissekanda (s. t. isikumaks kahes jaos) ja summad kannan „on saada käesoleva aasta eelarvete järele“ lahtrisse.

1923 a. jooksul sissetulnud sama aasta isikumaksu kannan ptk. I. § 4 alla ja eelmiste aastate — ptk. III. § 1. p 2. alla.

Kokkuvõtta neid kohte isikumaksu summe ei saa, sest üks on kantud ptk. I., teine — ptk. III. all. Pealegi osutub 1923 a. aruanne ebaõigeks.

Isikumaksu raamatu järele on 1922 a. isikumaksu võlgu jäänud 59.100 mrk., sellest summast on 1923 a. eelarvesse ptk III § 1. p. 2. alla võetud 36.516 mrk. 50 pn., puuduva summa mrk. 22.583 pn. 50 — kannan 1923 a. tulude eelarve raamatu „on saada endiste aastate eelarvete järele“ lahtrisse ptk. III § 1 p. 2. alla. Palun teada, kas minu eelpool olev seletus on õige.

R. valla sekretär.

Vastus:

Ei saa terves ulatuses õigeks nimetada. Üks ja seesama tulusumma ei või jagatud saada kahte lahuselevasse summa. Oli 1922 a. isikumaksu saada 59.100 mk., siis peab see summa peat. III. § 1 pt. 2. ka kogusummas figureerima. On selle asemel eelarvesse võetud 1922 a. eest 36.516 m. 50 p., siis peab oletama, et 22.583 m. 50 p. on volikogu poolt kustutatud ehk kui kahtlane sissetulek arvesse võtmata jäetud, nii et seda summat üldse arvesse võtta ei tule eelarves. Tuleb ta tegelikult rohkem sisse, siis läheb ta ikka käesoleva aasta tulude lahtrisse, kui juba eelarvesse on viidud endiste aastate sissetulemata maksud (peat. III). On sarnane peatükk eelarves, siis eelarveliste tulude raamatu „On saada endiste aastate eelarvete järele“ lahtr peab suutu tarvitamata jääma. Ei saa ju end. aastate eest saada elevad summad figureerida eeltulude raamatus eelm. aasta lahtri ja teistkorda käesoleva aasta eelarve lahtri. Küsimuse algu poolel näidatud kõik, peat. I. ja III., on õige.

Küsimus Nr. 55. Vallakantselei ametniku valimise ja vabastamise kohta.

Kas saab vallaavalitsus valida või määrata vallavolik. valim. ja vallavalits. korrald. seaduse § 79 põhjal vallasekretäri abi ehk kantseleiameetnikku ametisse ilma sekretäri sellekohase ettepanekuta? Kui vallavalitsus sekretäri nõusolekuta siiski ära valib, siis millise seaduse alusel saab ametnikku vallandada, kui vallavalitsus vallandamiseks otsust ei tee, pealegi veel, kui nõnda valitud ametnik on nõrk ja väheste teadmistega vallaomavalitsuse alal? Kas on sellisel juhul vallandamiseks mingisugused õigused sekretäril, kui vastutaval vallakantselei asjaajamise juhil? Vallasekretäride Seltsi poolt vastuõetud otsusega vallasekretäri

abid ja kantseleiameetnikud valitakse ametisse ja vallandatakse ametist vallavalitsuse otsusega vallasekretäri ettepanekul.

R. p.

Vastus:

Vallasekretäride Seltsi seisukoht on täiesti õige, ja teisiti ei ole asi tegelikult üldse mõeldav, kuid § 79 ei tee valimises vallavalitsuse kohta mingisuguseid kitsendusi, mispärast võib kujuneda ebaloomuline seisukord, et ametisse valitakse asjatundmatu ega vabastata teda sekretäri nõudel. Ei ole ka muud seadust olemas, mis sekretäri õigused selles asjas maksuma paneks. Asja võib korraldada ainult maavolikogu poolt maksuma pandud vallaametnikkude palga ja töökorralduse määrus. Et see igas maakonnas isesugune, tuleb Teil järele vaadata, kas Teie maakonna valdade kohta antud määrus vastava paragrahvi sisaldab. Jaataval korral võib sekretär selle paragrahvi abil korra makspanemist nõuda.

Küsimus Nr. 56. Tee tegemisest naturaalses rahalise maksu asemel.

Põllumajanduslikult mitte kasutatava hoone omanik palus maavalitsust teedekapitali rahalise maksu asemel vastav osa teed naturaalses teha anda, põhjendades asjaolule, et odavam tuleb teed ise teha, kui määratud maksu, 320 krooni, iga aasta maksta. Maavalitsus vastas eitavalt. Kas on eitav seisukoht õige? — k —

Vastus:

On õige. Teed on jaotatud ainult põllumaj. ettevõtete kasutajate vahel naturaalses kohustuste näol. Kõige teiste kohustused määrab maanteeseadus rahas.

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust

tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusettevõtte ning mille tegevusest saadud tulud omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähevad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma majas, kõnetr. üldine 3-44- juhatus 5-62.

Peaagntuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõnetr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

TELLIMINE 1930 AASTA PEALE ON AVATUD!

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

„MAAOMAVALITSUS“

ILMUB 1930 A., OMA KAKEKSANDAL AASTAKÄIGUL ENDISELT 20 KORDA AASTAS.

„Maaomavalitsuse“ tellimise hind on endiselt 5 kr. aastas ehk 2,50 senti poolaastas.

„Maaomavalitsuse“ tellimisi võtavad vastu ajakirja talitus Tallinnas, S. Roosikrantsi Nr. 12. kõik V. V. postkontorid, vallasekretärid, maavalitsused ja kõik ajalehtede tellimiste vastuvõtjad.

TELLIMINE 1930 AASTA PEALE ON AVATUD!

Äsja ilmus trükist

A. Loorits'a

Omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht.

Hind Kr. 2.-

Saadaval „E. Politseilehe“ talituses, Toompea lossis, tuba 34, tel. 7-47.

Kuulutatakse maksvusetakts.

- 1) Jõõpre vallavalitsusest 17. novembril 1925 a. Nr. 35 all väljaantud hobusepass.
- 2) Johan Sepp'a hobusepass, väljaantud Konguta vallavalitsusest 21. dets. 1920 a. Nr. 113 all.
- 3) Hans Kongase hobusepass, väljaantud Pajusi vallavalitsusest 26. mail 1921 a. Eduard Posti käes kaduma läinud.
- 4) Otto Pless'i hobusepass, väljaantud Uue-Antsla vallavalitsusest 14. dets. 1920 a. Nr. 95 all.
- 5) Karl Jüri p. Idla hobusepass, väljaantud Laiuse vallavalitsusest 21. detsembril 1920 a. Nr. 67 all.
- 6) Jenny Niiberg'i hobusepass, väljaantud Asuküla vallavalitsusest 1922 a. Nr. 141 all.
- 7) Mihkel Varn'i hobusepass, väljaantud Asuküla vallavalitsusest 1922 a. Nr. 154 all.
- 8) Mihkel Pall'i hobusepass, väljaantud Asuküla vallavalitsusest 1921 a. Nr. 279 all.
- 9) Läänemaa õpetajate seminari hobusepass, väljaantud Kaisma vallavalitsusest 1922 a. Nr. 905 all.
- 10) Johan Suurküla hobusepass, väljaantud Asuküla vallavalitsusest 1921 a. Nr. 330 all.
- 11) Aleksander Proberg'i hobusepass, väljaantud Jõgisoo vallavalitsusest 1921 a. Nr. 99 all.
- 12) Martin Bäär'i hobusepass, väljaantud Orajõe vallavalitsusest 10. detsembril 1920 a. Nr. 114 all.
- 13) Johan Kuusik'u hobusepass, väljaantud Talli vallavalitsusest 1925 a. Nr. 6 all.
- 14) Nr. 17 ilmunud kuulutus Nr. 9 peab olema Mihkel Johani p. Petersoni, mitte „Aersoni“ hobusepass.